

KK

KRONIKK

Lars Borgersrud tar i denne kronikken for seg DNAs bekjempelse og overvåkning av kommunistene. Fra 1935 tok DNAs ledelse det fulle ansvar for statens forskjellige behov, også de indre militær- politimessige oppgavene. Mye av dette er dokumentert, men fortsatt mangler vi kunnskap om DNAs rolle under og etter krigen på dette feltet, skriver kronikkforfatteren som utfordrer sannhetssøkende og ukorruperte historikere til å kjenne sin besøkelstid.

Til bunns i overvåkinga!

De intellektuelle i samfunnsfag i Norge er som utøvere av sin profesjon statsbetalte. De er produsenter av det Marx kalte «ideologi», og med det mente han «falsk bevissthet». Historikerne blant dem er ikke noe unntak. Som profesjon er de horer for systemet. Det er ikke tilfeldig at så og si ingenting av det som til nå er blitt avslørt om omfanget av den indre overvåkingen i Norge har kommet fra dem. Tvertimot har de vært opptatt av «nyansering», «balansert framstilling», «strukturelle forhold» og andre fine ting. Bak disse store sjelelige evnene ligger som alle veit noe så banalt som ønske om en trygg og problemfri framtid og karriereutsikter.

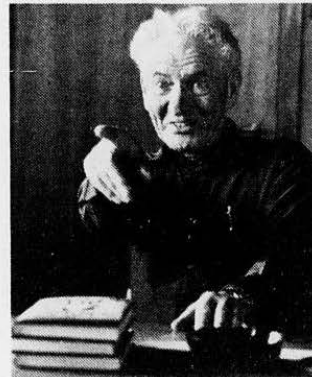
Allerede som hovedfagsstudent i historie må du lære deg historikerens første bud: Bli bokbærer for en av «de der oppe». Skaff deg «venner» og «allierte». Ikke stot noen. Slik skaffer den gamle generasjon seg en ny av samme ulla. Det er nesten tragisk å tenke på at av alle de tonn av papirer som har vært produsert om norsk sikkerhetspolitikk etter krigen, så har nesten ikke ett ord bidratt til *noen* av de avsløringene som kommer i disse dagene om overvåking av indre fiender. Kanskje med ett unntak: «Forsvarets Forskningscenter» har finansiert utgivelsen av forskjellige

publikasjoner som imøtegår kritisk materiale. Jeg minnes med stolthet at jeg aldri har fått noe tilbud om å utgi materiale av forsvaret. Derimot blei jeg engang truet om rettslig tiltak hvis jeg ikke gikk med på å hemmeligstemple et arbeide. Det varmet!

Det var i Dorenfeldts velmaktstid. Temaet var åssen militære organiserte en hemmelig hær mot arbeiderbevegelsen i mellomkrigstida. Det materialet jeg la fram viste følgende: Fra 1918 til 1940 var det organisert et hemmelig militært apparat mot den indre fienden. Fienden var arbeiderbevegelsen, kommunister og andre «upålitelige». Det blei bygd opp en egen mobiliseringsordning som skulle settes ut i livet ved stille mobilisering. Militæravdelinger skulle brukes (og blei brukt). Alle nøkkelledd i samfunnet skulle beskyttes. «Ondsinnede» personer skulle pågripes og sikres. Viktige institusjoner i samfunnet skulle sikres fysisk. Militær transport på jernbane skulle spesielt forbedres. Det blei lagt en nøyaktig plan over mannskaper og avdelinger. Denne planen omfattet også hvilke avdelinger som skulle rykke inn i hvilke byer. Hovedmønsteret var at mannskaper fra en by ikke skulle brukes på heimstedet, og at tropper fra lands-

bygda skulle brukes i byene. Alle våpenlagre skulle sikres mot «ondsinnede» ved at vitale deler blei gjemt unna på hemmelige steder. Hele apparatet blei bygd opp og overvåket av regjeringens sikkerhetsutvalg. Fra 1935 var det personer som Fredrik Monsen, Nygaardsvold og Trygve Lie som sto sentralt i dette arbeidet fra DNAs side.

Det var en fantastisk tanke for mange at DNAs ledelse skulle ha vært med på dette. Men de var. Det kan dokumenteres i arkivene. Fra 1935 tok DNAs ledelse det fulle ansvar for statens forskjellige behov, også dens bekjempelse og overvåking av den indre fienden. Sjølsagt har mange i DNA kjent til dette. Men de holdt kjett. De hadde all grunn til det i 40- og 50-åra, all den tid de da var engasjert i lignende arbeide. Det er dokumentert. Det blei bygd opp hemmelige «stay behind»-grupper ved hjelp av CIA. Lederne var tidligere Milorg-folk som Røed og Meyer. De hadde sine våpenlagre og sine oversikter over kommunister. DNA-politikeren Hauge hadde godkjent opplegget. Overvåkingen av kommunistene tok til igjen som før, og blei samordna som før av regjeringens sikkerhetsutvalg, mens Rolf Gerhardsen, Haakon Lie, Fredrik Monsens sønn Per og mange

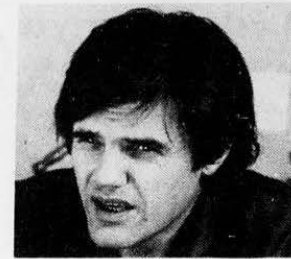
Haakon Lie i ledelsen for APs overvåking. FOTO: BERNT EIDE

andre fra DNA satt i ledelsen for et overvåkingsapparat innad i DNA og LO, betalt av forsvaret. Det er dokumentert. Andreas Andersen, som sjøl var med å utforme overvåkingen, skriver at man også fikk rapporter fra personer som hadde infiltrert i NKP.

DNA står fram som et parti i 40/50-åra som et østeuropeisk kommunistparti som kontrollerer alt, forlanger blind lydighet og styrter opposisjon ut i det ytterste mørke. De står også fram som blindt redskap for USA og CIA. Da den indre opposisjonen i USA blei valsa ned i McCarty-perioden, delvis ved hjelp av kriminalisering-spionasje-bekydningner, lagde Asbjørn Bryn og Hauge til «Sunde-saken» i Norge. Sunde var dømt før han blei

arrestert, og hadde ingen sjanse i rettssalen. DNA måtte få kommunistene kriminalisert. Det er ingen hemmelighet at Bryn i Sunde-saken forsøkte å bevise at Sundes folk hadde smuglet dokumenter fra USA til Sovjet. I USA var det blitt en politisk nødvendighet å forklare Sovjets atomteknologi som et resultat av spionasje. Ekteparet Rosenberg hadde smugla hemmelighetene til Sovjet ved hjelp av norske «Sunde-folk» som var sjøfolk, og som hadde stått for transporten fra New York til Europa. Rosenberg-ekteparet blei henrettet. Sunde satt åtte år i fengsel. Begge saker uten troverdige bevis. Dette var metodene.

Hvorfor gjorde DNA alt dette? DNA tok ansvaret for statens behov i 1935. Da overtok de en indre militær-politimessig oppgave som hadde blitt utformet helt tilbake fra 1820. Det er stor kontinuitet i de tiltak som «man» har ment å være nødvendige i denne sammenhengen: i 1850 (Thrane-opprøret), i 1880 (forfatningskampene), i 1918, 1935 og i åra etter krigen. Behovet for å kvele indre opposisjon har veksla med variasjonene i indre stabilitet og ytre påkjenning. Men til og med under krigen var det en avgjørende sak for DNAs ledelse å bekjempe kommunistene med alle midler. I den vok-

Lars Borgersrud er elektromontør. Han har skrevet flere bøker om Norge og annen verdenkrig.

sende kommunistiske motstandsbevegelsen — som bl.a. Sunde sto sentralt i — var det grunn til å frykte at det lå et nytt statsapparat på fosterstadium, fordi det dreide seg om å reise på beina et militært apparat uten styring av DNA eller de andre borgerlige partiene.

Hvilke mangler har bil-det? Vi mangler fortsatt kunnskap om hvordan DNA reorganiserte det indre militærapparatet etter krigen. Hvilken rolle var/er HV tiltenkt? (Hvorfor hadde HV-avdelingene i Oslo ikke utlevert ammunisjon i tida 1974—87, på tross av at det var brudd på bestemmelsene?) Hvilken rolle var de lettvæpnede politistyrkene tiltenkt i 1945-46? Hvilken rolle er de mange reserveoffisersgruppene tiltenkt i dag? Hvordan er samarbeidet mellom politiet og militære tenkt ved indre uroligheter? Hvordan skal kommunister og «upålitelige» renkes ut av de militære styrkene? At det skal skje i en «øvre beredskapsfase» er hevet over enhver tvil. For ett år siden blei det dokumentert i Aftenposten at ca. 1000 «femtekolonister» skal interneres i en slik situasjon. At fengslene skal tømmes for «småkriminelle», og at fengselsbetjentene skal bevæpnes.

Det er nok av oppgaver for historikere. Horene kan vi klare oss uten.

LARS BORGERSRUD